

Gianpiero Cavaglia

Az 1979-ben Torinóban rendezett olaszországi hungarológiai kollokvium egyik nagy meglepetését Gianpiero Cavaglia fiatal olasz irodalomtörténész jelentette, aki akkor ugyan még kissé tört magyarsággal, de teljesen új, közép-európai összefüggéseiben egyéni módon elemezte és értékelte Balázs Béla költészetét. A fiatal olasz kutató, aki a nyugdíjba vonuló Paolo Santarcangelit, a magyar líra neves olasz népszerűsítőjét váltotta fel a torinói egyetem magyar tanszékén, két éve újabb meglepetéssel szolgált a magyar irodalom olasz barátainak: fél éven belül két Krúdy-fordítása, az *Aranykéz utcai szép napok*, majd *A vörös postakocsi* jelent meg olaszul a torinói Marietti Kiadó gondozásában. Stílushű fordításait igen alapos elemző tanulmányok kísérik. A közelmúltban Budapesten beszélgettünk munkájáról.

Nálunk, Magyarországon, van egy olyan tévhit, hogy a külföldi kollégák először valami személyes ok miatt fognak hozzá a magyartanuláshoz, aztán kezük ügyébe kerül egy magyar verskötet, és a magyar költészet vonzásának hatására egész életüket a magyar irodalom tanulmányozásának, népszerűsítésének és fordításának szentelik. Magam, a római egyetemen ennek épp az ellenkezőjét tapasztalom. A legtehetségesebb hallgatók nem a magyar szakosok közül kerülnek ki, hanem az irodalom, nyelvészet, történelem szakos hallgatók közül, akik valamilyen szakprobléma tanulmányozása során kerültek kapcsolatba a magyar kultúrával. Vagyis az út a kultúrán át vezet el a nyelvhez, és csak ezt követve — az irodalomhoz.

— Én sem magyar szakosként kezdtem. Először filozófiai és esztétikai tanulmányokat folytattam, elsősorban a torinói egyetem nagyírú esztétikaprofesszorának, Luigi Pareysonnak és tanítványának, Guanni Vattimo professzornak hatására. Később a német filozófia helyett német irodalomtörténettel foglalkoztam. A német irodalmi tanszék vezetője akkor Claudio Magris, az osztrák és a közép-európai századforduló nemzetközi hírvető professzora volt. Hatására jutottam el a német irodalomtól az osztrák, a bécsi kulturális körön át Magyarországra. Paolo Santarcangeli is segített ebben, egyetemi előadásain ismerkedtem meg a XX. század első felének magyar költészetével, s így kezdtem el foglalkozni a magyar irodalom tanulmányozásával. Doktori disszertációm a magyar avantgarde történetéről írtam.

Az utóbbi években az olasz és magyar szakkiadványokban egymás után jelent meg tanulmányom Balázs Béláról, a fiatal Lukács Györgyről, Krúdy Gyuláról, Kassák Lajosról, Kerényi Károlyról. A tudományos kutatómunka mellett pedig öt éve vezeti a torinói egyetem magyar tanszékét.

— Igen, immár öt éve tanítom a magyar irodalmat. Bevallom, nem könnyű munka. Főleg azért nem, mert jobbára csak a Petőfi utáni

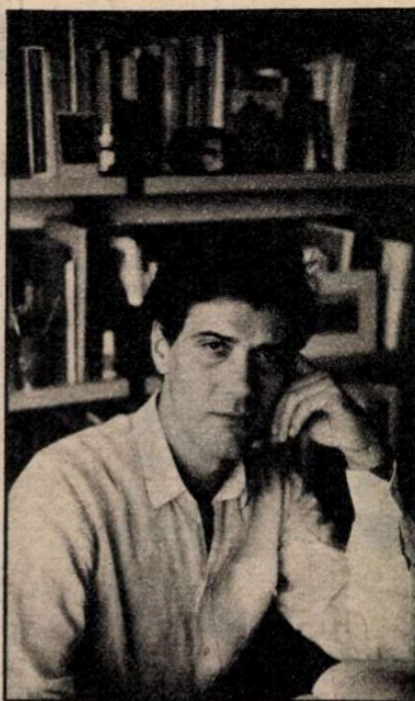
magyar irodalomból készültek olasz fordítások, ezek közül is sok elavult, illetve hozzáférhetetlen. Így, amikor két évvel ezelőtt a magyar felvilágosodás és a magyar neoklasszicizmus irodalmáról tartottam főkéllégiumot, az előadásokkal egyidejűleg fordításokat kellett készítenem, hogy a hallgatók kezébe szöveget is adhassak, mert a régi klasszikusokból egyáltalán nem készültek fordítások, a hallgatók pedig csak az egyetemi tanulmányaik végén képesek magyarul is a művek elolvasására, feldolgozására. Ráadásul az olasz egye-

Gyula Krúdy
Via
della Mano d'oro

Az Aranykéz utcai
szép napok
és A vörös
postakocsi
olasz kiadásának
címlapja

temeken kevesen választják főtárgyként a magyart, viszont ez nem akadály annak, hogy a többségében angol, német, francia szakos diákok is megismerkedjenek a magyar kultúrával. Én azt a célt tűztam ki magam elé egyetemi munkámban, hogy megpróbáljam csökkenteni a magyar irodalom elszigeteltségét. Így az elmúlt években az utolsó két évfolyamon a német és angol irodalomtörténész kollégákkal közösen tartottunk szemináriumokat az európai szentimentalizmusról, vagy a Bildungsromanról, és nem kis meglepettséget érezek, ha arra gondolok, hogy a torinói egyetemen végzett angol és francia szakos tanárok között lesznek, akik tudják, hogy élt valahol Európa közepén Kármán József és Jósika Miklós magyar író. Fő kutatási területemnek továbbra is a közép-európai századfordulót és az avantgarde mozgalmak kialakulását tartom, de ezek mellett szívesen foglalkozom más érdekes és idősebb kutatásokkal. Már nyomdában van egy tanulmánykötetem a szentimentalista regényről, amelyben Rousseau és Goethe regényeinek elemzése mel-

Gianpiero Cavaglia
A SZERZŐ
FELVÉTELE

gyula krúdy
LA CARROZZA CREMISI

MARIETTI

lett önálló fejezetet szántam a XVIII. századi magyar regényirodalom kialakulásának. Az akkori magyar próza két remekművére szerettem volna felhívni a korral foglalkozó szakemberek figyelmét: Mikes Kelemen *Törökországi levelekére* és Csokonai Vitéz Mihály *Csókók című idilljére*. Úgy látszik, nemcsak egyetemi munkáját, hanem egész tudományos és fordítói tevékenységét meghatározza az a célkitűzése, hogy leküzdje a magyar irodalom olaszországi elszigeteltségét. Az ön két Krúdy-fordítása, valamint Kaffka Margit *Szinek és évek című regényének* Marinella D'Alessandro igen szép, stílusú fordításában megjelent kiadása végre megtörték a jeget. Már nemcsak Gianni Toti, Paolo Santarcangeli és Umberto Albini versfordításai jelentik Olaszországban a magyar irodalmat, hanem a századelő legkiemelkedőbb regényei is. Ezek a fordítások egyszersmind egy másik úrt is mintha kitöltene. A háború után az olasz kulturális körökben már-már azt hitték, hogy Jókain, Mikszáthon, Herczeg Ferencen és Déry Tiboron kívül nem létezik

magyar próza irodalom. A kulturális feladaton kívül mit jelent önnek a fordítás?

— Nagyon szép és nagyon nehéz munkát, feltétlenül művészi tevékenységet. Nagyon nagy boldogság volt Krúdyt fordítani, sajátos stílusát olaszul visszaadni. De meg vagyok róla győződve, hogy a magyar irodalom külföldi kutatója számára szinte kötelező is a magyar művek fordítása. Én például hiába írtam volna meg tanulmányaimat Krúdy művészetéről, mert addig Olaszországban senki sem ismerte ezt a nagy magyar író.

• Milyen a magyar irodalom helyzete jelenleg Olaszországban?

— Sokkal jobb is lehetne. Hiányoznak a fordítások, különösen a prózai művek, regények, novellák, a mai magyar irodalom jelentősebb műveinek fordításai. És hiányzik egy új, korszerű és valóban átfogó jellegű magyar irodalomtörténeti kézikönyv olaszul, amelyből az olasz olvasó tájékozódni tudna a magyar történelem évszázadairól, a magyar művészet kiemelkedő képviselőiről. Elfogadhatatlannak tartom, hogy a magyar irodalmat olaszul csak Petőfi Sándor és Déry Tibor művei képviseljék. Igaz, a XX. századi magyar költészetből készültek szép fordításkötetek, de sajnos ma Olaszországban még a legműveltebb emberek között is kevesen olvasnak verseket. Így a magyar verseknek többnyire nincs visszhangjuk. Mit tehetünk? Nekünk, magyar irodalommal foglalkozó olaszoknak kell ráirányítanunk az olasz kiadók és olvasók figyelmét a magyar kultúra, a magyar irodalom értékeire. Tudatosítanunk kell az olasz közvéleményben, hogy a magyar irodalom az európai hagyomány igen értékes vonulatát jelenti, amelynek évszázadokra visszanyúló története, és az olasz kultúra számára is fontos képviselői, művei vannak. Minden művelt európai embernek érdemes megismerkedni velük. Folytatnunk kell a magyar művek fordítását, eleinte olyan művekkel, amelyek beilleszkednek az olasz olvasók jelenlegi ízlésébe. A Krúdy- és a Kaffka-fordításokat megelőzően például másfél évtizede „divatban” volt már az európai századforduló, ezt bizonyította az elmúlt években a magyar szecesszióról és a bécsi századfordulóról rendezett olaszországi kiállítások nagy sikere is. Vagyis akkor foghattunk, a siker reményében, Krúdy és Kaffka Margit műveinek fordításához, amikor az olasz közönség már „megérett” e két sajátos világról. Olaszországban ismeretlen szerző befogadására.

Most a XVIII. századi angol és francia regények fordítása jött „divatba”. Úgy érzem, megérett a pillanat arra, hogy a magyar próza irodalom egyik-másik remeke, például Mikes Kelemen *Törökországi levelek* című szép műve megjelenjen olasz nyelven. Amennyiben sikerül megnyernem egy kiadót, szívesen vállalkozom erre az érdekes és izgalmas feladatra.

SÁRKÖZY PÉTER